

БЕНЬЯМИН
САФАНОВ

Дни

БӘХДЛУҢНИМ

**БЕНЬЯМИН
САФАНОВ**

Мини
БЭХДЛУЬНИМ

Дагестанское
книжное издательство,
Махачкала 1984

ББК 84 ТАТ

С 21

Сафанов Беньямин

С 21 Иму бэхдлұным. — Махачкала: Даг. кн. изд-во, 1984. — 56 с.

Мы счастливы.

Э и тозе сборник шогъир тати Беньямин Сафанов дешенде оморет стихигъо ве мэгІнигъо, комигъореки у нуьвуьсди э песини салгъо.

Омбардеки стихигъо ве мэгІнигъо, дарафдетгъо э сборник, гъисдуьт э товун жуьргІэтлуье жофой одомигъой совети, дусди ве бирори хэлгъгой вилеет иму, э товун боворини ве муьгъбет, э товун ярашуьгъэ природа не жофодусди одомигъой республикейму, э товун гІэзизе Ватан социалистиму.

Э сборник гъемчуьн дешенде оморет е ченд баснигъой эн автор.

ББК 84 ТАТ

4702052000—1
С ————— 117—84
М 123—84

© Дагкнигоиздат, 1984 г.

СТИХИГЬО

ТУЪ БУЪЗУЪРГИ

Чуъ буъзуърги, туъ Партией Ленини!
Гъисд пушобер гъовхой дусди, бирори.
Эри гьемме шолумире хосдени,
Эй тозе девр нике коргъо рэхъбери.

Эри Ватан азадире овурдей,
Нике рэхъгъо эри гьемме вокурдей.
Гуълшонире винуъ гуфре инсонгъо,
Лампей шори дегесундей э догъгъо.

Э Ватан иму гуъллуъ богъ вокурдейм,
Куъллуъ бири бегьер богъгъой догъгъойму.
Э хушбэхде, шоре рузгъо расирейм,
Чуьнки туьни рэхъбер гьемме коргъойму.

Тербие ве эгъуъл тозе гилмгъоре,
Иму эз туъ чуьн ферзендгъо вегирдейм.
Буьлуьнд веберде эшгълуьи жофоре,
Тозе шегьер э сер догъгъо вокурдейм.

ГІэлем Ленине деш тик веберде,
Гье мирайм пушово тьич непоисде.
Бигьил бэхдлуй зигьуйт гьемме инсонгьо,
Винуьт диеш омбар шоре никигьо.

УНГ АВРОРА

Э сер догъгьой эн гІэзизи
Асму бегьем дегирдебу,
Гьеми думон, гьем торики,
Ригаз чуьшме веде небу.
Кемер дуьгъэд мигешд догълуй,
Э у гужгьо омбар вебу,
Эз сегьери те торики
Беде зэхьмет у микеши.
Шимшил эн ёд сэхд мираси,
Омбаргьоре у нисд сохди,
Эзунигьо омбар бирет,
Бедигьоре гье овурдет.
Догълуй ники гьич нивини,
Гъэмлуйи бу хьэрмэхь рузи,
Кукгьой догъгьо бесде бируьт,
Буховугьо зенг мисохдуйт.
Гьем падшогъгьо, гьеми беггьо
Ве гьемиге беде шогъгьо
Мизе гъэмчил эз кемергьо,
Бирэхьмие зэхме мено.
Мисохд талаш невомунде,
Жофой десгьой догълуйгьоре,
Миберд есир гуьзелгьоре,
Куьшде муьгьбет дуьл ишуре.
Азадире михосд догъгьо,
У бу ниет эн догълуйгьо,

Эй энү михундуът мэґІни,
Дердлуъ бире эз сигъмиши.
Чешмеґьореш воисдембу
Эз тонголи хилос бошу,
Э ён хэненуь гІэили
Ненуь-ненем э хундеки,
Ловой деде энжэгъ у бу,
Овлодгъой ю муърскеш небу.
Михътож бируът эй азади
Буьлдуърчингъой богъгъой догъи,
Мугъум ишу бу заруьнжи,
Гирьелуъ бу сес эн мэґІни.
Туп Аврора, сэхд расире,
Унг ю омо э догъгъойме,
ШэґІмеле дегесире,
Товуш фуърсо эри хэлгъме.
Чешмей билогъ очмиш бисдо,
Чиртик шендуът гІов билогъгъо,
Ведиромо э мейдузи
Эри рафде э рэхъ дузи.
Вэхуьшд э пой кукгъой догъгъо,
Бирор еки бире угъо,
Бердуът гъовхо эй азади,
Нетерсире эз четини.
ГІэтош эн дуьл лап гужлуъ бу,
Э дуьшме рэхъм нис бердембу,
Энжэгъ метлеб бу бесгъуни,
Тевесере руз хилоси.
Унг Аврора гъувоти до,
Дур поисдуът гъоеигъо
Эз пушой рэхъ эн догълуьгъо,
Пиш бисдоруът селт думонгъо.
Унг Аврора эдей гешде
Э сер догъгъой Догъистуйме,
Гъувот доре суьмуьргъгъоре
Э буьлуьнди эй пар зере.

СОГЪБОШИ ВАТАН

Согъбоши Ватан, туь эри бирей
ГӀӀӀемгир шолуми, дусди, бирори,
Рӕхъбурмуй тьовхой азади могьлугъгьо,
Хосдегор ники эй тьемме хӕлгъгьо,
Вараю хори эз раче гуьлгьо
Эри хушхьоллуьи тьемме инсонгьо.
Согъбоши Ватан, туь эри бирей
Чешмей ветрони ве фирегъуни,
Минорей буле, шоре зиндегуни,
Омонети эй биӕвгьой инсони,
Ватан Буьзуьрге Октябрь Ленини,
Ватан Гагарин ве Пушкин гӀӕзизи.
Согъбоши Ватан, туь эри бирей
Вокурдегор э согъ хори куьрпигьо,
Э сер шаргьой хьуьршлуь бире дерьӕгьгьо,
Э сер чойгьо, э гӀӕрелугъ деруьтгьо,
Э минжилугъ дуре бӕхшгьой эн хори,
Эй небире тефигӀӕти милети.
Согъбоши Ватан, туь эри бирей
Жерге-жерге палутдоргьо кошдегор,
Э гьугъгьошу пар зеренуьт девдогъгьо
Эри рафде э герм гьисдгьо хоригьо.
Эз туь гьӕрол гирде угьо нидануьт,
Ӕгьин гене э эвир туь могордуйт.
Согъбоши Ватан, туь эри бирей
МӕгӀдон чешмегьо ве мӕгӀнихунгьо,
МӕгӀдон серине гӀовгьой билогъгьо,
МӕгӀдон гьуьндуйре гьугъгьой эн догъгьо,
Эзже суьмуьргъушгьо пар зеренуьт
Э астарогьой асму расиренуьт.
Согъбоши Ватан, туь эри бирей
Дошдегор темиз поке асмуре,

Зиёд сохдегор гъувот хорире,
Эшгъ доре ригагъбой герме чуйшмере
Эри вараюнде зиндегунире.
Согъбоши Ватан, туь эри бирей,
Игиде кукъгоре веровундеи,
Э дуге рэхъгъо фуьрсоре угъоре,
Дануьсдей тербие доре эй гъэгъи,
Эри бирмунде игиде гъуччоги.
Согъбоши Ватан, туь эри бирей
Эшгъ дорегор мэгъни шогъири,
Мере э гъуьлом хъэсуьл овурдеи,
Азаде мэгъни хунум гуфдире
Эй гъэзизе суьгъде улкейме.

КРЕМЛЬ

Кремль, э ён туь ме поисдем,
Гъэлей дусди ве бирори,
Э дивор туь дениширем,
Эже дусдгъо чендиш дери.
Унжо деруьт дуьлгъой дусдгъо,
Гъэгъигъэте ватанхогъгъо,
Бирмундетгъо эшгъ игиди
Эри Ватан, эй азади.
Тегьер чуйшмей согъэ гъуьлом
Фуьрсорени туь ригагъгъо,
Эй ферзендгъой гъеммей дуьньёгъ,
Эй хилоси софой жофо.
Эриме туь лап гъэзизи,
Чуьнки э туь Ленин дери,
Инжо у жофо кешири,
Инсонгъоре гъэлем дори.
Гъэлем дусди ве бирори,

ГІэлем шоре руз хилоси.
Эй расире э бесгъуни
Э гъовхой эн азади.
Э инжиге э сер догъгъо
Эдем лап хуб ме винире,
Чуьтам Ленин эз зиндегъош
Омбарте кор сохдениге.
Дануьсденуьм гъич нипою,
Те и дуьньёгъ согъ гъисдигъо
У гъеммише кор мисоху
Эри мозол эн инсонгъо.
Эрк сохденуьм эз туь гьер вэхд
Чуьнки туьни дуьл Ватани,
Комики гъисд эриму бэхд
Ве пушобер зиндегуни.

СЕС ТУЬ

Э мовзолей дироморе,
Э сифет туь денишируьм,
Воисд мере эй пуьрсире
Гьерчуь-бисдош, сесе шинуьм.
Мугум белки жугъоб ниди,
Гье белкине можол нисди,
Оммо увэхд э гуш дарафд
ГІэзизе сес, тегьер жуьргІэт:
«Мепой, пушо бура гьер вэхд!»
Зури-зури мувэхь сохд кор:
«Ме и сесе эже шинрем».
Э ёр омо, бисдорум шор.
Сес туьре ме омбар шинрем
Э гъугъ догъгъой эн Догъисту,
Эже зенде ме оморем,

Э коминжо овурдей туь
Товушире, азадире,
Шоре лампей эн никире.
Э сер геми вебиреки
Э сер гловгьой эн Каспия,
Э Москва э гешдеки,
Дебиренгеш э Кремля,
Изму эдем шинре уре
Э лов нуькерей эн Сулак,
Вечиреки буле газе
Э буруггьгой Шамхал-Булак.
Эдем шинре у сес туьре
Эз хориггьой дуре Куба,
Э сес жофгьой эн болгаргьой,
Параменди эн монголгьой.
Дур эз еки гьисдгеш угьой,
Эзир муггьум сесгьой туьни,
Э е десе гуьрд биретгьой
Эри шоре зиндегуни,
Эй биёвгьой инсоньети,
Эй азади эн гьер милет,
Нисд эй бире селт гьульети,
Вегирденуьт эз туь севгьэт.

ДЕРБЕНДМЕ

Гпэзизе Дербендме
Бирейгеш гьэмлуь,
Негирдей гьуз сере,
Сохдетгеш яралуь.
Гьушунгьой оmore,
Зэхмгьореш вегирдей,
Гьул ёдгьой небире,

Тегьер мерд поисдей.
Гьони туь одлуьни,
Туьре гьисд имиди,
Ферзендгьо ворлуьни,
Бирмундет игиди.
Биремгеш э дургьо,
Туьсуьз тоб недорем,
Биретгеш хуш рузгьо,
Туьсуьз шор небирем.

ЭНЖЭГЪ ГІОВ ЧЕШМЕИ

Эз гІэили гІов чешмеи
Дедей мидо гьер вэхд мере,
Дуриш буге билогъ «Микри», *
Овурдембу гІов энуре.
Нидениши э хиники
Ве э гъизгъин гьеминони,
Мирафд экин энучешме,
Э кул мибесд у совуре,
Чуь четиниш у кешире,
Мере мидо гІов чешмере.
Ве кейки ме келе бире,
Хэёл сохдум эй рэхъ рафде,
Рэхъ сохдеки дедей мере,
Гуфди, доре несигІэте:
«Бура, рэхъ ник, гІэзизиме,
Фурмуш месох гоф дедере,
Э коминжош бисдориге,
Энжэгъ гьенж туь гІов чешмере.

* «Микри» — нум билогъ чешмеи э Дербенд гьис-
дигьо.

Хьюърмет юре гьер вэхд туь ги,
Темизию гъэдерсуьзи.
Бигьил дуьл туьш темиз бошу,
Чуьтар гьисдге гловгьой энү.
Тегьер кешон гьисдгьо чашме.
Гьечу руьгъ-руьгъ дор дуьл туьре.
Эз хиники ве кешони
Терсире гьич герек нисди,
Эгер кешон муьхькем гьисдге,
Гьоим уре туь дошдиге,
Екиш уре хуьрд нисоху,
Гьеммише у темиз мибу».
Дошденуьм ме чуьн миноре,
НесигIэт эн дедей мере,
Хурденуьм ме энжэгъ глове
Эз чешмей эн суьгъде хэлгьме,
Комики гьич ниварасуь,
Мере гьувот гьер вэхд мидуь.

БЭХД ИМУ ГЬЕЧУ БИРИ

Гуш дорит чуьнтойгьойме!
Бэхд иму бири гьечу!
Четин гьисди эй Ватанме,
Дердлуь бири дуьлгьой иму.
Гьисмет иму не офдори
Э гьовхогьо эри бире,
Эри Ватан жуне норе.
Нефес дурей эн баруте
Некешири чуьнтойгьойме.
Оммо иму пойбирэхьне
Мидаарафдим э гъэд зими,
Мидурундим, чин кешире,

Эз торики те торики.
Кем хурдеймгеш гъэйгъу нисди,
Э Ватан сохдейм кумеки.
Бэхд иму бири гъечи!
Бирейм келе эз гІэили.
Небирики гъич жовони,
Норейм эз дес книгъоре,
Кечуьк ве чин э дес гирде,
Дуз поисдейм э гъэд десе,
Бугеш лап сар бала гъеле.
Бэхд иму гъечу бири!
Дениширейм э гузети,
Э оморей эн хэбергъо,
Комигъоки дердлуь бугъо,
Кимигъойге шорлуь бируьт,
Имидире миовурдуьт.
Бэхд иму гъечу бири!
Кейки Ватан бесгъун дори,
Шори сохди дуьлгъой иму,
У шорире гъэдер небу,
Беде дуьшмен эн хориму
Эз бинеден нисд биребу.
Бэхд иму гъечу бири!
Эй поисде э гъэриби
Э сер гъоврей эн бебегъо,
Эй азади жун норетгъо.
Иму унжо негирисдейм,
Эрклуьи зевер бисдо.
Норетгеш жуне угъо,
Тигъи сохде хун ишуре,
Овурдетгъо шолумире
Эри гъемме дусдихогъгъо,
Динже жофо кешуьт угъо.
Бэхд иму гъечу бири!
Э вэхд жофой оводунеи
Вачарунде шегъергъоре

Веровундейм, зинде сохде.
Э зир гІәлем эн гІәзизи
Дорейм шовгІо эри дузи,
Эз гІәзизе Ватан хуьшде
Гьич вэхд жейле эй небире.
Бэхд иму гьечу бири!
Чумгьойму лап омбар дири,
Дердгьо, гьэмгьой инсонгьоре,
ГІәзиетгьой эн элгьоре,
Гьемме иму дирегьоре
Э овлодгьо эй расунде.
Бигьил угьо уёгь бошут,
Дуьшменгьоре зу шинохут.
Бэхд иму гьечу бири!
Э дуьл иму эшгь офдори
Эй венуьшде э ракетгьо,
Сейлон зере э согь дуьньёгь,
Э пардуьшгьо эй веноре
Руьхь азади, шолумире,
ГІәлем дусди, бирорире
Э гьер куьнж шар эй расунде!
Бэхд иму гьечу бири!

БЕСГЪУНИ

Гоф бесгъуни рач сес доре,
Эй гуфдиреш асанти бире.
Оммо чуьни гьимет энугь?
Э чуьревоз у той мибу?
Ки мидануь гьич шуморде?
Беге гьисди ужуьр девлет,
Комики дуь уре гьимет?
Руз Бесгъуни гьисди мигІид

Эри гьеммей инсонъети,
Хэлгъ Совети — жоборд, игид
Экин эну руз овурди.
Инсонъети эн гІуьломе,
Гьемме элгьой Европаре
Эз зир эн зэхм хилос сохди,
Динже рузе у овурди.
Эри эну хэлгъ Совети
Доре гъимет гъэдерсуьзи.
Эй шуморде у гъимете
Ве дануьсде гъэдер юре
Вес нис сохде тирозугьош,
Вес нис сохде шуморушгьош.
Гъимет эну гъисдуьт жунгьо
Эн бисд миллион одомигьо,
Одомигьой эн Совети,
Овлодгьой эн вилеети.
Гъимет эну гъисдуьт гІэрсгьо —
ГІэрсгьой дедегьо, балагьо,
Сипре сере гъовхобергьо,
Эн етимгьой вэхд довгІои,
Биренуьтгьо гъониш тигьи.
Гъимет эну гъисд шегьергьо,
Омбаре хэребеигьо,
Дигьгьо, коми вачаруьсдет,
Эз бинеден селт нисд бирет.
Гъеми мигІид, гъеми ёси,
Чумгьой гьемме бире гІэрси,
Соф биретгеш селт ярагьо,
Тозе бире и руз дердгьо,
Э руз мигІид эн Бесгъуни
Буьзуьрге хэлгъ эн Совети.
Гирошдуьтгеш ченд девронгьо,
И руз гьер вэхд тегьер Буьзуьрг,
Эй бирмунде чуьни довгІо,
Гъе мимуну чуьн ёровурд,

Элгьо дануът гымет чуьни
Эн ижире руз Бесгъуни.

МОЗОЛ ХЭЛГЪГЬО

Гъеле гисди лап жовонле
Варасири дузи коре,
Эзир зэхьмет кукгьой жофо,
Нивинируът динжи угьо.
Нуншуьгъэми жофокеши —
У бу гъисмет инсонъети,
Зэхмлуй бире эзир зиндон,
Азадире ниди инсон.
Хун ве эрэгъ гъэриш бире,
Куът сохдембу мувэхьгьоре,
Э гьер тараф муърскешигьо,
Девлетмендгьо, тегьер гуьрггьо
Софой жофой инсонире
Мипалундуът, дир небире,
Невомунде гуж мисохдуът,
Не кошдеки, мидурундуът.
Десде-десде кукгьой Ватан,
Тегьер жоборд, тегьер аслан,
Ниветовусд беднефсире,
Гуж сохдеи, муърскешире.
Э гъэршуй эн муърсдоргьо
Гъовхо бердет ченд гилегьо,
Журкумгьоре дегесундет,
Азадире угьо гешдет.
Эз жовони э рэхь дузи
Эй азади инсонъети,
Хьохмолуье рэхьэ норе,
Гуьрд сохди туь журкумгьоре,

Дегесунди шэгмелере,
Бергулугьой хилосире,
Элов гІэтош гужлуь бире,
Селт гъирмиш сохд зенжилгьоре.
Буховугьоре селт сов сохдуьт
Ойдунлугъире овурдуьт,
Туь пушобер гъовхо бири,
Жобордгьоре эшгъ мидори.
Азад бире эгъуьл инсон,
Ведиромо эз зир зиндон,
Гужлуь сохде дананире,
Овурд софой эн жофоре.
Були, ники, бэхдевери
Одомигъой Ватан вини,
У журкумгъо омбар жесдуьт
Э согъ гІуьлом од бирмундуьт.
Уни э лап дуре жиге,
Э Вьетнам ве э Куба,
Э Мозамбик ве Ангола
У журкумгъо эдет жесде,
ГІэлем туьре тик веберде,
Эй гІуьломе азад сохде.
Нисди эз туь покте инсон,
Гъеммишегъо, тегьер жовон,
Э пушой эл мидебоши,
ГІэлем ишу туь мибоши.
Хьохмолуье рэхьбирмушу,
Эшгъдорегор эн гъовхошу,
Туьре хэлгъгъо гуфдиренуьт,
Эз туь эгъуьл вегирденуьт.
Мозол хэлгъгъо, мозол инсон,
Туьни, Ленин, сервор деврон,
Деврон ники ве шолуми,
Деврон дусди ве бирори.

ЭЙ КУЬГЪНЕ ДУСД

Жовон бирим ме не туьни,
Рафдебирим э гъэриби,
Ватан фуьрсо гьердуьймуре,
Веровуним гъуллугъ юре.
Мигуфдири увэхд эз ме:
«Чуь рач гьисди нуькерейму,
Фирегъуне гловгъой Волга,
Эйчуь дурим иму эз туь?!»
Овурдум меш увэхд э ёр
Гъуьндуьре догъ Догъистуре,
Бисдорим гьердуь дуьлшор
Э хок Ватан вогошденге.
Ме не туьни унжо гьисди
Варасирим диеш омбар,
Гъич евэхдиш э гъэриби
Дуьл одоми нибошу шор.
Чой эн Волга ве догъ Урал,
Согъэ хори келе Ватан,
Деш унжиге бу гIэзизи,
Эй вогошде бу дуьлтэгIди.
Увэхд шовгIо доребирим,
Де гъич жейле небирени,
Ватане деш дусд мидорим,
Те дуьл эз кор поисдени.
Э ёр биёр, дусд, хосденуьм,
Увэхдине гофгъой туьре:
«Ватансуьз ме низигъуьм
Ве ниhoюм гъич гIуьмуьре».

БОШИТ УЁГЪ

Ме не туьни келе бирейм эеки,
Мивозирим возилегьой гирдеки,
Э школеш гьердуюеки мирафдим,
Э ён е парт нуьшде, нубо михундим.
Эз дерс дорей зугьун немци вирихде,
Мирафдим эй довголегоь возире.
Песде гьердуь миварафдим э догъгоь,
Эже гьисди чешмелуье билогъгоь.
Кейки бисдо келе довгой гуьломи,
Дуьшме омо э сер хори Ватани,
Бебегьойму гьердуюеки рафденуьт,
Гъэршуй дуьшме угъо гъовхо берденуьт.
Бибейгьойму э рафдеки э довго
Эри иму норебируьт несгьэтгоь:
«Эдейм рафде, гъэршуй дуьшме женг берде,
Эз хок Ватан дуьшменгьоре нисд сохде,
Бош, хэлефме, хок Ватане дошдегор,
Гуьзет юре зиёд сохде, нигегъ дор,
Небу боши туь хуьшденхогъ, текебур,
Эз жэгьмиет ве эз дусдгоь мебош дур,
Тэхьно бугъо эз кулокиш мофдону,
Э гъэд десде эз зуьгьбеш у нитерсуь».
Сер гъуз гирде, жугъоб дорим увэхди:
«Бош туь, бебе, э гоф ферзенд имиди,
Гьер тикелей хок Ватане гьэзизи
Мидорум ме те э рагме хун дери,
Боворинлуь бура, борж бер дуьшмере,
Эй кешире эжигей туь жофоре,
Карасдире э дес гирде, мипоюм,
Э гъэд десде номус туьре мидорум».
Эже рафдуьт возилегьой гьэили,
Эже мундуьт книг-дефдер хундеи,

Карасди кор эжигешу вегирде,
Тегьер эн мерд э гъэд десде поисде,
Микеширим ме не туьни жофоре,
Токи Ватан бесгъун дуьгу дуьшмере.
Э и тегьер бирейм иму зу келе,
Жовониреш э чум хуьшде недире,
Вероморейм гьердуьеки э догъгьо,
Глов гъенжирейм эз зуьм-зуьме билогъгьо.
Бесгъун доруьт дуьшмегьоре игидгьо,
Э лулей ю дуьшме офдо э сатмо,
Варасд довгьо, омо рузгьой шолуми,
Зиндегуни бисдо диеш хуьроми.
Невогошдет бебегьойму э хуне,
Норет жуне, гьезиз дошде Ватане,
Тегьер игид э мейдуй женг офдорет,
Хун хуьшдере э хок Ватан декирдет.
Ватан-Деде гьони бири деш гужлуь,
Хэлгъгьой гьуьлом э у гьисдуьт имидлуь,
Уни гьэлем эй азади милетгьо,
Гьэлем гьовхой эн шолуми ве жофо,
Нишонбирму эй бирори ве дусди,
Инсоньети зигъуь гуфре э динжи.
Чуьтам эхи бисдори туь текебур,
Туф дешенди э хуььрметтуь, биобур,
Э хок Ватан туь биномус бисдори,
Гьечи асант уре эхи пой зери,
Эз жергей эн одомигьо вирихди,
Э хунхургьо эй сер зере туь рафди.
Поисди туь э жергей эн дуьшмегьо,
Гьэршуй коми гьовхо бердет бебегьо,
Дани гуфре э хуше руз зигьисде,
Гьувот гьуле э жофо гьич недоре.
Чуьтам эхи фурмуш сохди шовгьоре,
Четине руз дорейгьо туь бебере?
Чуьтам эхи фурмуш сохди туь нуне
Ве гьемиге шир эн Деде-Ватане.

Э хун бебеш туьре хьуьрмет небисдо,
Гьоврей энущ эз ёр фурмуш селт бисдо.
Чуьтам эхи э ён еки зигьисде,
Недануьсдем ме дуьл туьре дуз хунде?
Ингъэде сал, гуйге дуьлхогь туь бирей,
Лигъоб дусди э сифет туь венорей.
Чуьтам эхи жансуьзире недире,
Бовор сохдем э чуьн туьни нефое?
Э е жерге гьердуьеки гешдеки,
Хьисоб сохдем туьш гьисд гуфре одоми?
Чуьтам эхи недануьсдем винире,
Зедей гІэзор э гъэд дуьл туь расире,
Дануьсд уре тегьер эн куьрм венжире,
Ве чарунде уре э селт пусире?
Пусире дуьл нисе бире гьич муьхькем,
Эй энущ нисд гьич е чоре ве мелхьэм,
Ужире дуьл зу мофдону э желе,
Гьич недире куьнд бирей гІэжеле.
Э эзуну нисе бире ихьдибор,
Дуьшмеш э у нисе сохде де бовор.
Увэхди у кеширени пешмуни,
Дануьсденге чуьни гьимет хогьини.
Хуьшденхогьни венгесдени э чоле,
Эз комики хилос екиш нис бире.
Дие эйчуь сохде минет туь изму,
Ватан, соки, эй туь гене кумек бу?
Рихундени гьони тэхьле гІэрсгьоре,
Гуфдире, ки пешму бирей гуфдире?
Эйчуь фикир несохди туь увэхди,
Э гоф дуьшме имид бесде, рафдеки?
Дануьсденуьм де рэхьиге нисд туьре,
Энжэгь нуькер биё боши эй дуьшме.
Нисдигеш гьич туьре дие биёвгьо,
Мегешд кумек дие эз гъэд эн «дусдгьо».
Эриму туь гьони гьисди биригьо,
Селт сэхд бирет э пушой туь гьопугьо.

Э чуьн туьни михэнетгьо нисд бовор,
Ниданим гьич дие сохде ихьдибор.
Куьрм денуьгьо мейво гІэзор лов сохде,
Уре нибу э гъэд эн богъ дегьиште.
У мейвогьо эз луьге зу офдоре,
Увэхди дор темиз ве соф селт бире,
Гъувот энун зурбо диеш гужлуьни,
Юклуь бире, буле бегьер дорени.

* * *

Кейки э эвр гІэзор эдей гешдени,
Кемгъувотиш гьисдиге у, терслуьни,
Бошит уёгъ одомигьой эн хори,
Куьрм гІэзоре эй шинохде эз дури,
Шенит дерму э гьер луьгей богъ иму,
Бигьил куьрмгьо селт эз доргьо нисд бошут.

СЕБЭХЬ

Пур-пурлуье ригагьой чуьшме
Э сифетме вохурденуьт,
Эшгъ венгесде э дуьлме,
Те гъугъ догъгьо расируьт.
Тимор сохде гъугъ догъгьоре,
Э луьгегьош рач вохурдуьт,
Товуш сохде гьер тарафе,
Эз хунегьо куьнд бисдоруьт.
Эз чуьмегьой пенжерегьо
Дарафденуьт непуьрсире,

Э хунегьой эн инсонгьо
Деберденуът гермигьоре.
Хэбер сохде гьер инсоне
Эз ширине хов себэхьи,
Доре э угьо эшгъ лепуьре
Эй тозе руз зиндегуни.
Эдем дире туьре чуьшме,
Туьни буьзуьрг эн буьзуьрггьо,
Э чуь мидануь жун офдоре,
Небисдоге у ригагьо?!
Гьер тозе руз ве гьер себэхь
Овурдени эйму туьре,
Боши кумек эйму э рэхь,
Эй винире рэхь дузире.
Биёр себэхь, биёр шори
Эри гьер руз зиндегуни,
Эй гьер инсон келе хори,
Бире кумек бэхд инсони.

БЭХДЕ ДОРИТ

Мозол ве бэхд эн гьер инсон
Гуфдиренуът: «Эдес ю де».
Эже рафдей бэхдме туь жон,
Тигъэт эдем туьре гешде.
Эге туьре мидируьмге,
Белки гирде мидануьсдуьм.
Туьре э дес мегирдуьмге,
Лап эз дуьли ме михосдум.
Бегем гьисдуьт гьич инсонгьо
Бэхдлуь бире невоюгьо,
Гьер инсоне мозоллуь,
Воисдени гьер вэхд бошу.

Гьер одоми гъовхо берде,
Бэхд хуьшдере омбар гешде,
Оммо уре эри дире,
Гереке вэхд четин бире.
Белкем гъечу меш недирем
Эз ён дерме гирошдеки,
Сеч несохде, гуш негирдем
Эз киме бэхд э рафдеки.
Эдем, дусдгьо, минет сохде,
Бэхд хуьшдере дире данит.
Уре ишму сэхд гъэл гирде,
Эз хуьшде гъич хьэрзо медит.
Дире бэхде пой зерей
Гъисд эн инсон бедмозоли,
У одоми дуьшмен хуьшде
Бире, хьэрзо доге бэхде.
Дорит ишму ёре гъечу,
Муьгьбет бошу диеш гужлуь,
Чаруь э бэхд эн гIуьмуьри
Эй дуь дуьлгьо гьеммишен.

ХОМУШ НИБУ

Гуьл дит шоре рузгьой зиндегуни,
Эшгълуье земоней эн жовони,
Хъэвеслуьни эз муьгьбет дуьл эн шогьир,
Бегем муьгьбет дуьле бирени эхир.
Энжэгъ эй еки дуьл муьгьбетлуь мибу,
Чигьрет энэ эз ёр гъич фурмуш нибу,
Мигирорут вэхдгьо, миравт девронгьо,
Гъич хомуш нибу дуьл муьгьбетлуь бугьо.
Энжэгъ эри буьлдуьр рачи мидуь у гуьл,
Комики венгесди муьгьбете э дуьл,

Вохурдуйтгеш ченд жире раче сергьо,
Эри муьгьбет чоре ниофут угьо.

Э ДЕСДЕЙ ЗИНДЕГЬО

Э глүьзет Ихьиил Мататов.

Гуфдирегьой эн Ленине
Варасири туь гьеммере,
Мозол эн хэлгь э угьо де,
У гІэлеме э дес гирдей
Ихьиил кук эн хэлгь тати,
Софе ферзенд эн дербенди,
Э пушой эл туь дебирей,
Рэхь энуре товуш сохдей.
Эз гІэтошгьо нетерсире,
Эри кор хэлгь жуне доре,
Туь эри хэлгь бэхде гешдей,
Эй азади гьовхо бердей.
Дес эн хогьин шенд огьуре,
Э туь эри саташ бире,
Туьре эри эз хэлгь хуьшде,
Гьеммишелуьг жейле сохде.
Хэлгь дузире дануьсдени,
Нэхогь юре у дирени.
Лигьоб хогьин е дир, е зу,
Э пушой хэлгь очмиш мибу.
Овлодгьойму виниренге,
Рэхь дузире ки рафдиге,
Тегьер гІэлем уре гирде,
Рэхь энуре гьер вэхд рафде.
Нум эн игид гьич пуч нибу,
Э пушой эл гье мидебу,

Э гъэд десдей эн инсонгьо,
Жиге гирде эй гьер девргьо.

Э ЁН ГЪОВРЕЙ МЭГІЛУЪМСУЪЗЕ СОЛДАТ

Инжо гІэтош эдей сухде,
Е дэгъдэгъэш непоисде,
Элов энү лүп зерени,
Э буьлуьнди бирмундени.
Унжош гьисди зиндегуни,
Эже суьмуьргъ пар куфдени.
Э ён гІэтош гьеммишен
Чигьрет гІэзиз гьисди ве́ди,
Мигуиге жиге гирди,
Э гъугъ асму у варафди,
У гьисд шогъод эн игиди
Эн вэхд гъовхо эй азади.
Ерэгъ э дес у вегирди,
Э дуьшмегьо рэхъм неберди,
Ватан юре гІэзиз дошди,
Жуне нори, ю согъ мунди.
Гьеммишелуьг эй эрхэгьо,
Юре фурмуш нисохутгьо,
У гьисд нишон зиндегуни
Ве бергулуй эн азади.
Иму инжо омореним,
Э у гІэтош сер зереним,
Поисденим, гоф несохде,
Ёр овурде у чигьрете,
Коми эйму гІэзиз гьисди
Ве эз гъовхо невогошди.
Сер зереним гоф несохде,

У чигърете хъуърмет гирде.
Кейки хъуърмет энү эйму
Гьисди гІэзиз ве вегирлуь,
Сессуьз иму ние поим,
Ёгъин мэгІлуьм биё сохим:
Эй чуь хотур э инжиге
Элов гІэтош луьп зереге,
Тегьер эн хун у гъуьл зере,
Эз дуьл тигъи бирениге.
Бигьил дануьт овлодгъойму
Ве эрхэгъой эн биёвгъо,
Невомунде гъовхо беруьт,
Недегесуьт де гІэтошгъо,
Чуьн ёровурд эй игидгъо,
Э довгІогъо жун норетгъо.

БИЁР ВАСАЛ

Э гъугъ догъгъо гъеле верф ве,
Гъовош гъеле лап серини,
Буьлдуьрчингъош нисе хунде,
Ворворигъош хэзирини.
Оммо ини таре ворущ,
Непоисде, эдей шенде.
Э мэхъсуьлгъо овгъоте уш
Декирдени, гужлуь сохде
Тозе бегьер биёвгъоре,
Тозе мейвой эн никире,
Куьнд овурде булигъоре,
Севгъэтигъой хушхьолире.
Гуьгерчингъо рач пар зере,
Э сер доргъо эдет гешде,
БэгІвечегъош паргъошуре

Сер гирдет эй темиз сохде.
Чуьмей доргьо бирет пурлуь,
Хьозурут эй очмиш бире,
Доргьо бошут хунче гуьллуь,
Овурде буй етирире.
Дуьл шогьири эдей дире,
Герми эдей куьнд оmore,
Савзей хориш, жуьле зере,
Суьфде эдей вероморе.
Нишонегьой нике васал
Э гъэд дуьлме венгесд герми.
Овурденуьт угьо гьер сал
Тозе шори ве гуьлшони.
Биёр васал буле бегьер,
Биёр дусди ве шолуми
Эри гьемме инсонгьой девр,
Бигьил зигуьт э хуьроми.
Дорихмиши гьич некешуьт,
Бедигьоре гьич невинуьт.
Бошут бирор эри ека,
Гъовхо беруьт эри ники.

ГЬЕР ТОЗЕ САЛ

Тозе сал эн гьуьмуьриму,
Жуьргьатлуь пое норе,
Оморени экин иму.
Гьер сал гьечу туь оmore,
Жонлуь, жовон, божененлуь,
Э дуьлгьойму эшгъ венгесде.
Гешдей, гуйге э сер догъгьо,
Э сер чойгьо, нуькерегьо,
Э гъэд богъгьо ве зимигьо,

Эз сип-сипи гьисдгьо гуьлгьо
Туь угьоре вараюндей
Ве гьемиге гъувот дорей.
Тозе гъувот эй согъ сали,
Угьо гъувот эн Ватани,
Эй шоре руз эн шолуми,
Бигьил бошу деш гюшири,
Гьеми бее, гьеми герми
Улкей мере герекини.
Эз нефес туь эшгъ вегирде,
Више, богъгьо хисиренуьт.
Бегьере эй зиёд сохде,
Песде эз хов вэхуьшденуьт
Гермире туь овурденге,
Увэхд, кейки герекиге.
Верф оморе лепе-лепе,
Гьер инсоне гъувот доре,
Е нишоне эри гьише
Эри Ватан у эз хуьше,
Никидори эри гешде,
Дуьшменире недануьсде.
Миёри туь ворушгьореш,
Нофугъогьой мэхьсуьлгьореш,
Уьшуьгьменде офтоиреш,
Гужгъувоте ригазгьореш,
Бу гуфдире ковре асму,
Шевгьош бошут астаралуь.
Гьер тозе сал зиёд сохде
Гюьмуьргьой эн инсонире
Ве угьоре вараюнде,
Ранг хуьшдере жейле доре,
Чуьнки уни зиёдсохи
Гирошдигьо сал жофои.
Муьгьбетеш туь гъувот доре,
Диеш эшгълуь, муьхькем сохде.
Тозе муьгьбет ве хосдеи

Ве гьемиге синемиши
Эй гьер инсон келе хори
Гьисди гьер сал эн гӀуьмуьри.
Синемиши гӀуьмуьрире
Никедуьлгьо бесгъун доре,
Гьонунгьой эн зиндегуни
Э у дуьлгьо бире муьди,
Гьер тозе сал эй энугьо
Овурдени тозе бэхшгьо.
Ой инсонгьой келе хори
Бошит сэхьиб эн гӀуьмуьри,
Гьер оmore тозе сале
Вараюнит диеш рачте,
Овлодгьойму, бэхдлуь бире,
Дануьт гьимет эн муьгьбете.

БУЙ ЮШ БИГЬИЛ НИСД БОШУ

Вокзол Дербенд э гӀуьмуьр ю
Омбаргьоре гьобул сохди.
Чуь коргьореш винири у,
Чендигьоре рэхь декирди.
Инжо бири вохурдеи
Ве гьемиге рэхь сохдеи.
У винири шоре рузгьо,
Сесгьой мэгӀни ве гьовогьо.
У гьисд шогьод эн бедигьош,
Эн поездгьой яралуьгьош.
Кукгьой Дербенд омбар рафдет,
Э гьэрибиш угьо бирет,
Оммо гене тоб недорет,
Вогошде э у сер зерет.
И пушогьо э унжиге

Дирируым ме, расд оmore,
Эдей рафде гуйге еки,
Э поезд у денишири.
Гьечи эз руй гуйге шори,
Чумгьой ю пур гьисд могъбули,
Иловлею е чендигьо
Поисдет рэхь сохдегоргьо,
Угьо, гуйге, «овилдоруьт»,
Ужуьр могъбул ве хиникуьт.
Дануьсдуьм ме у киниге,
У пой зери Ватан юре,
Эдей рафде э гъэриби,
Хурде нунгьой эн ватани
Эз ёр эн у фурмуш бири.
Лигьоб сифет юре изму
Бегьем тегьер вегирди у,
Небири у ферзенд гьич вэхд
Эри гъэдимие Дербенд.
Эй неоморе эдей рафде,
Эй ю герме жиге гешде.
У кор зарал нисд эй Дербенд,
Коми мибу деш гIуьзетменд.
Бигьил бурав е нефое,
Буше суьмбуьл хэйрсуьз бире.
Омо поезд у зу венуьшд,
Денишире у недануьсд
Не э сифет одомигьо,
Не э асму, не э офто.
Гьетте поезд рэхь офдоре,
Вено воруш сайл оmore,
Бегьем шушд у согъ перроне,
Темиз сохде мурдалире,
Пойгьой эн у гьишдигьоре,
Буй энуреш эй нешинре.

МЭГІНИГЬО

ЭРИ ЛЕНИН

Буьзуьрге хьохмо ве эгьуьле
Доре, офди рэхь азадире.
Веноре гьеммей эшгь эн дуьле,
Овурди туь руз хилосире.

С е р в о р и:

Зиндеи туь, зиндеи туь,
Туь гьисд гІэлем эн азади.
У имуре ишуьгь мидуь,
Зенде гьер вэхд руьхь игиди.

Келе зенжилгьой эн пулатиш
Э гуж хьохмой туь неверомо,
Угьоре Октябрь сохд гьирмиш,
Офтой хилоси ведиромо.

С е р в о р и:

Изму гІэлем туь шевгь дорени
Э гьемме куьнжгьой келе хори,
Товуши энү овурдени
Эй жофокеш бэхд ве шори.

С е р в о р и:

Зиндеи туь, зиндеи туь,
Туь гьисд гІәлем эн азади.
У имуре ишуьгъ мидуь,
Зенде гьер вэхд руьхь игиди.

ГІӘЗИЗЕ ДОГЪИСТУ

Тегьер эн гъуш э асму варафдем,
Омбаре улкегьоре пар зерем,
Гене, жон, экинтуь вогошдем,
Евэхдиш туьре эз дуьл нешендем.

С е р в о р и:

ГІәзизе Догъистну,
ГІәзизе Догъисту.

ГІәзизуьт эйме мержгьо, ейлогъгьо,
Шевгьош чуьн руз товушуьт э догъгьо,
Э асмуй эн азаде чешмегьо,
Пар зеренуьт игиде суьмуьргъгьо.

С е р в о р и:

Эз сер дохьор кошдеймгьо тозе дор
Буле мейво вегирдейм бире шор,
Эй биёвгьо э дес иму де очор.
Эй туь мэгІни хунденим ме не ёр.

С е р в о р и:

ГІәзизе Догъисту,
ГІәзизе Догъисту.

МЕРА ДУХДЕР

Ширини руз вохурдеи
Дуъл мере сэхд э бэнд бесди,
Туь э ме расд омореи
Эшгъ дуъл мере гужлуь сохди.

С е р в о р и:

Мера, духдер, туь эз киме,
Муьгьбет мере гьобул сох туь.
Бош туь мелхьэм эй синейме,
Зиндегуни диеш гуьл дуь.

Туьсуьз мибошум ме бедбэхд,
Келе хьэсрот эри муьгьбет,
Туь нисди, гьич шор нибу вэхд,
Инсофсуьзуьт дингьой гьисмет.

С е р в о р и:

Мера, гуьзел туь э дургьо,
Муьгьбет мере мебер унжо.
Туьсуьз мофдонум э дердгьо,
Туь омореи эйме гуьнжо.

С е р в о р и:

Мера, духдер, туь эз киме,
Муьгьбет мере гьобул сох туь.
Бош туь мелхьэм эй синейме,
Зиндегуни диеш гуьл дуь.

ТУ МЭГІНИМЕНИ

Туь эриме гьисди мэгІни,
Ниет муьгьбет дуьл жовони,
Мугъум буьлдуьр эн васали,
Гьемме ранггьой комуней.
Туь эриме гьисди мэгІни,
Туьсуьз нибу зиндегуни,
Дер эн дуьле туь вокурдей,
Гьеммишелуьг жиге гирдей.
Туь эриме гьисди мэгІни,
Коми гьер вэхд хьэвеслуьни,
Коми ебош тор нибошу,
Шевиш, рузиш гье сес мидуь.
Туь эриме гьисди мэгІни,
Коми гуьнжо рач омори,
Нис воисде дегиш сохум,
Ежирейге туьре винуьм.
Туь эриме гьисди мэгІни,
Коми э дуьл эшгъ венгесди,
Коми нибу гьич вогогъруш
Ве нисоху дуьле хомуш.
Туь эриме гьисди мэгІни,
Коминире шогьир бесди,
Тегьер усдо ве хоненде,
Туьре эйме мозол куфде.

ЭНЖЭГЪ ТУЬРЕ

Э догъгьойму гуьлгьо рачуьт,
Дуь эз еки ярашуьгъуьт,

Эз гьеммешу рачте эйме
Чигьрет туьни, вихде ёрме.
Гьисдуьт омбар раче чумгьо,
Дуь эз еки товуштегьо,
Оммо чумгьойтуь эйме
Гьисдуьт эз гьемме палаште.
Эз гъэриш эн ченд гьозоргьо
Энжэгъ туьре эдем дире,
Бисдоруьтгеш лап гуьзелгьо,
Э чумме хуш нис оmore.
Мебош эз дуьлме бейхэбер,
Жугьоб ди э гофме, духдер,
Эйчуь эхи туьре дире,
Мере паргьо вероморе?

СУЬГЪДЕ ОВЛОД

Нисд сохденге дуьшменгьоре,
Рэхьэт нефес вокошире,
Туь вегирди сервенире,
Э лой асму денишире.

Сер в о р и:

Солдат гъовхой эн азади,
Суьгъде овлод эн Ватани,
Небу гуфре де гьич беда,
Гъовхо бердей эй гуьлшони.

Сер в о р и:

Дуразе рэхь фурмуш бисдо,
Э гуьзет туь салют сес до,
Офтои рач товуш мидо,
Чуьнки дуьшме сатмо офдо.

Сервори:

Омо э ёр увэхд догъгьо,
Хуне, кифлет, раче богъгьо,
Эзже э рэхь офдорейгьо,
Гъовхой туьре сер гирдейгьо.

Сервори:

Солдат гъовхой эн азади,
Суьгъде овлод эн Ватани,
Небу гуфре де гъич беда,
Гъовхо бердей эй гуьлшони.

МИДОРУМ

Гуйге менге туь буррай
Э дуь чуьн тое гъозгьо,
Э ишу шириш зерей,
Вогосундей э гъошгьо.
Гуйге эз богъ э поиз
Дуь сибгьоре туь вихдей,
Чире, сохдей хуб темиз
Э гъутине венорей.
И чигьрет туь эз ёрме
Гъич вэхд фурмуш нибошу,
Э коминжош рафдуьмге,
Э дуьлме мидебошу.

ГЪИСМЕТ ГЪИСДГЕ

Беневшегъо гуъл дори,
Вараюсди чуьн холи,
Угъо нишон муьгъбети
Эри дуьлгъой жовони.
Энжэгъ гъисмет эн муьгъбети
Гъисд эриму бэхд гъуьмуьри,
Эже муьгъбет гужлуьни,
У кифлет лап муьхъкеми.
Эшгъэ гъимет недугъо
Нибу гъич вэхд мозоллуь,
Муьгъбете пой зенугъо
Нике рузе нивинуь.
Салгъо эдет зурн гешде
Эз гъуьмуьргъой иму рафде,
Эшгъэ мекуьш, жон духдер,
Сох туь мере бэхдевер.
Земоне гъич нивогошду,
Эшгъ эн муьгъбет тор нибу,
Бисдориге туь гъисметме,
Бэхдлуь мибу согъ гъуьмуьрме.
Моч мисохум эз синейтуь,
Эгер мере гъишдиге,
Михурум ме эз мойвой туь
Эгер гъисмет гъисдиге.

БИГЪИЛ ГУЪЛ ДУЪ МУЪГЪБЕТ

Гурп-гурп сохде эн ме дуьл,
Гъетте дире туьре, гуьл,

Туьре, духдер, хосденуьм,
Дуьле э туь доренуьм.
Гъувот ди туь гоф мере,
ГІэзиз дорум ме туьре.
Эри муьгъбет кумек бош,
Эз муьгъбетме дур мебош.

Сер в о р и:

Бигьил гуьл дуь муьгъбет дуьл,
Рачи дуьгу тегьер гуьл,
Бигьил шор бу дуь дуьлгьо,
Рэхьэ буравт дуз угьо.

Сер в о р и:

Эйчуь духдер вирихде,
Мере дире, дур рафде.
Э рачи туь бенд бирем,
Имид э туь ме бесдем.
Рафдигеш туь э дургьо,
Э лап дуре жигегьо,
Миём гене э унжош,
Энжэгъ духдер рази бош.

Сер в о р и:

Инсон офдге гъисмете,
Дуьл зендени муьгъбете.
ГІэтош дуьле гъич куьшде,
Екиш нисе дануьсде.
Энжэгъ муьгъбет дерики
Дуьл хьозури эй ники
Мебош эйме биинсоф,
Гу туь э ме шоре гоф.

Сер в о р и:

Бигьил гуьл дуь муьгъбет дуьл,
Рачи дуьгу тегьер гуьл.
Бигьил шор бу дуь дуьлгьо,
Рэхьэт бурав дуз угьо,

БАСНИГЬО

ТЭХСИРИ ХУРУЗ

Гуьрдлемей эн профком бу,
Сернуьш инжо бу чогуэ гуоз,
Гуьрдлемемере вокурде у,
Гуфди, кешире келе овоз:
«Пуьрсуьш рузине гуьсди еки —
И коре гуечи нибу гуише,
Талаби сохим гуеммееки,
Бидбид гургуре, бед фурмунде,
Эз кифлет ю жейле сохди,
Гургуре эз сер ведеберде,
Э хуьше уре вогосунди,
Эдет эйшу кеф-хьэз сохде».
Гуемме лэглэре вокурд инжо,
Гуьрки ежире гоф гуфдире,
Гуфдируьт: «Бидбид гуьсди бижо».
Угуьре гуемме сэхд глэйб доре.
«Нигуьлим иму у коре динж,
Гуьич э глэрейму глэмел ниёв
Сер эн гургуре у соху гиж,
Бижое дусди гирде биёв».
Гургуриш нуьшди, мэхьтел бире,

Эри гуфдире гоф неофде,
Чуьтам гуюге негьогъ юре
Тэхсирлуь эйчуь сохде...
Бидбидиш—«Бад-бад» сохд е ченд бо.
«Бад-бад» энуре шиновусде
Эз келе хьэрой гьич небисдо.
ЛэгIэре гирд у, мэхьтел мунде.
Вэхуьшд хэтот — гьуьртие керг,
Келете хьэрой сохде, мугу:
«Вессит месохит инжиге мерг,
Коргьой бидбиде дирейт ишму?
Оммо хурузе нисе диренит,
Э гьемме керггьой хьэётевоз
Жуьфд бирере биёйт винит.
Гене э керггьой гьунширевоз,
Имуре гьишде, у гешдени!»
Гене хьэройгьо бире инжо,
Хурузе гьемме гIэйб дорени.
Сохдуьт гьэрор эри «бижо»:
«Э хьэёт гьунши гьич недарав,
Биёбур сохде нум керггьоре,
У э е жигеш ние бурав,
Негьишде тэхьно гьич угьоре».
Эри эни «дузгуне» гьэрор
Гьеммееки сесгьоре доруьт,
Гургур не бидбидиш, бире лап шор,
Зури десгьоре вокошируьт.

ДУЪЗДИ ХУЪРСЕК

Гуфдиренуьт э хуърсекгьо
Гьич е вэхдиш недебири,
Не дуъздире кор сохугьо.

И хуърсек гъич недуъздири,
Эз дуъли у коре сохди.
Бире хубе нишонечи.
Унегуъре уре гъишди,
Бу гуфдире гъэреулчи.
Согъ руз хуърсек хисирембу,
Шев те себэхъ нэхисире,
Гъэреули у сохдембу,
Дошде эз дуъзд гендуъмгъоре.
Е дес сер шев дуъ мошингъо
Э гъэд хэрмон дируморуът.
Сернуъш колхоз буйругъэ до,
Мошингъоре зу пур сохут.
Хуърсек мугу: «Эже гъечи?
Нимешеве эйчуъ эхи?
Менуъм инжо гъэреулчи».
«Шев бисдогеш чуъ мисохи?» —
Сернуъш колхоз жугъоб доре,
— Плана бегъем эри сохде,
ГІэмел ниёв гъич дир бире,
Гереки зу эй расунде».
Хуърсек инжо, мэхътел бире,
Тигъэтлуъ гузет сохде,
Эже угъо мошингъоре
Миберуътге эй декирте.
Дуз э хъэът сернуъш рафде,
Мошингъо зу дарафденуът
Песде тигъи бире мунде,
Эзунжиге вадарафдуът.
Туморере хуб пур сохде,
Э хуъшде гуж хуърсек вено.
Эз зусери себэхъмунде
Деберд уре э луле но.
И туморей эн хърсеке,
Гъэреулчи эн рузине
Бугъо жежуъ, виниренге,

МэгІлуым сохде зу э гьемме.
Э сернуышиш и сес раси,
Хуърсек гендуым дуъздиреи.
Инжо бире у лап гІоси,
Гъэгър кешире, гуфдирени:
«Эки сохум дие бовор?
Хуърсекиш дуъзд небиреки,
Бире изму кемихьдибор,
Мол колхозе дуъздиренки?»

ТОЗЕ ПУСДИ ЭН ТУЫЛКИ

Эз зуревоз мэгІлумики,
Хуърсек бири ошней туылки.
Э кеф, э хъэз дебируйтгеш,
Дуыл эн туылки лап шор бугеш,
Эз елойге могъбуллуъ бу,
Чуьнки туылки дануьсдембу,
Хуърсек туылки гьелбет нисди,
ГІуьмуьрлугъи нисд у дусди.
Туылки фикир сохд эй хуьшде,
Гьерчуь бисдош эри сохде
Эй э хуьшде вогосунде,
ЕгІни хуърсек юре шенде,
Экин екиш дие нерав,
Экин ю гье биёв-бурав.
У муйгьоре гъэйчи зере,
Кутэгъ сохде шенд бендгьоре.
Тозе юбкеш у духдени,
Те кефел ю вокурдени.
Оммо хуърсек уре дире,
Гуфди э у, гъэгъри бире:
«Тозе пусдиш вокурдиге,

Нибоши туь ежирейге.
Туьлки бири — туьлки мунди,
Вокурденкиш модни пусди.
Вокунугьо модни пусде,
Биё офу модни дусде.
Меки модни нисдуьм гьелбет,
Ние бошум э туь гьисмет.

ЭХИР ЭН ШЕФД

Пире пеленг инсофсуьз бу,
Хьэйвугьоре фубердембу.
«Ме игидуьм», — у гуфдире,
Михурд эз ю гЮжизтере.
Мерд хьуьзуьмчи э кул эн хэр,
Э юревоз расе, тевер.
Миомо эй хьуьзуьм берде,
Хэр хуьшдере у бор сохде.
Е дес пеленг пир биренге,
Эз чумгьо кем чи диренге,
Мерд э више гене омо,
Э миглей више диromo.
Пеленге эз дури дире,
Э дор вешенд у хуьшдере.
Хэр вараси беде коре,
Сер гирд гІэринe кеширере.
Эз сес эн хэр сэхд терсире,
Э пушой хэр дураз бире,
— О, месох гуж... — гуфди пеленг,
Эз зугьу у бире пелтек.
Хэр эз терс деш хьэрой дешенд,
Эз сифот пеленг чум нефушенд.
Пеленг сер гирд вирихдере,

Песо-песо рэхь рафдере.
Эз гужи эн видов-видов
Сэхд раси у э гъовогъдор.
Кемер эн у бире паре,
Дураз бисдо, сохд пар-паре.
Увэхд небисдо кумек
Игидигьой пире пеленг.
Офде эй хуыште гӀэжеле,
Инжо до у ношуморе.
Беде одомиш гъечу бире,
Э тэхсирсуыз гуж сохденге.
Эз дес гӀожиз у мимируь,
Э негьогъи жуне мидуь.

БЭГІВЕЧЕ ВЕ ТУЫЛКИ

ГӀош руьгъэни зен сохденге,
Э дем тону доноребу.
БэгӀвече пар зеренге,
Гъэжгъуй диге виниребу.
Экин туылки зури рафде,
Жигей гӀоше гуфдирени.
Екем эз гӀош эри хурде
БэгӀвечереш воисдени.
Туылки гӀоше зу палунде,
Деберд уре э гъэд куле.
Песде сер гирд эй фуберде,
Нечаруьсде э иловле.
БэгӀвечешки гуфдирени:
— Екем эз гӀош эй меш бигъил,
Мереш хурде воисдени.
Мере туылки гисне мегъил. —
Туылки гӀоше хурд гъеммере,

Тен гъэжгъуреш бегъем лиси,
Песде гуфди ён водоре:
— Ху, мундигъо туъреш весси.
БэгІвечеле серлей юре
Деноренге э гъэд гъэжгъу,
Туълки зури фуберд уре,
Мугу: — Бигъил гъечи бугу!

СОЕ ВЕ БУЛУТ

Сое е дес, чуън текебур,
Келегеди сохде, гуфди:
«Мере гъисди келе сабур,
Мере хуно екиш нисди.
Меш э булут ухшешинуъм,
Оммо эзу ме гужлуънуъм.
Эз ме келе у гъисдигеш,
Э буълуънди у веригеш,
Кемгъувоти, дир-дир гешде,
Хэйр эй екиш неовурде.
Жейлон зере э гъугъ асму,
Эй кеф хуъше гешдени у.
Ме эй сэхъиб дусд-кумекуъм,
Зури гешде дануъсденуъм.
Месуъз ки у рэхъэ рафде,
Гъич евэхдиш нис дануъсде.
Гъер вэхд уре тэгІди доре,
Эдем берде ме пушово.
Э рэхъ дери, хэсде бире,
Немуну у гъич песово».

Недануьсдуьм ме гьич, дусдгьо,
Шиниригеш и гофгьоре,
Булут э асму дур гьисдигьо,
Азад унжо гешденигьо.
Оммо гьетте е булутле,
Тегьер перде поисденге,
Гирде пушой эн чуйшмере,
Недануьсдуьм эже рафдге,
Келегеде буше сое,
Сэхьиб юре тэхьно гьишде.

ХИЁР ВЕ БИСДОНЧИ

Жовоне хиёр бисдо пэхьни
Эзир эн велг тох хиёри,
Бисдончи-мерд невинуюгу,
Юре эз тох нечинуёгу.
Чире хиёр ченд дес гьечи,
Нисе дире гьич бисдончи
Пэхьни бирей эн хиёре,
Эзир эн велг деригьоре.
Коклуь бире, биренге зерд,
Вини уре бисдончи — мерд.
Кок зерере нисе чире,
Чуьнки лезет нисе дебире.
Хиёр фикир сохд эй хуьшде,
Ки мерд юре нисе дире,
Пэхьнини ю хубе жире,
Унегуьре нисе чире.

Оммо ки у нис дануьсде,
Эдей хэйрсуьз ю зигьисде.
Бири гуфре лап дэгIэмсуьз,
Гъобон гьисдгеш, гьисд фойдесуьз.
Ки эз гьисмет вирихдени,
Эз бэхд хуьшде бире пэхьни,
ГIуьмуьр энү пучи мибу,
Эхир энү гьич ник нибу.

КОРДЕ ВЕ ЧОНГОЛ

Корде ве чонгол е жуьфд бируьт,
Гьер вэхд екире хосдембируьт.
Чонгол эз корде бисдо гъэгъри,
Мугу э дусд ю, сохде нифри:
— ГIэре недоре венжирени,
Мере гьич хэвлет нис гьишдени.
Ме гье эдее кор сохденуьт,
Суьфререш бегьем нис диренуьм. —
Эз гофгьой чонгол гъэгъри бире,
Пэхьни бисдо, корде офдоре,
Кордере сэхьиб гье гешдени,
Эз е дэхуьлиш нис офдени.
Чонголеш дие нис веноре,
Тэхьно хэйрсуьзи э сер суьфре.
Чонгол э дэхуьл нуьшди хэвлет,
ГIэре недоре де э хифлет.
Евош-евош парс вечире,
Пуч сохдени гIуьмуьр юре.

* * *

Эн одомигъош гъечу бире,
Дусд эй ю гурунд веде бире,
Уре эз хуыште сохдге гъэгъри,
Зигъисдеи юш пуч гъуымурь.

МЕНЭХЪЭФ

Э гуьрдлеме э рафдеки,
Э хэрегуш вохурд туьлки,
Эеки ихдилот сохде,
Рафдуьт, бирор-хэгъер бире.
— Аслан хъэйвугъоре хурде,
Лап инсофсуьз у гуж сохде,
Аслане иму вегирим,
Эжигей ю оюре ним, —
Гуфди туьлки э хэрегуш.
— Токи кор иму нерав буш,
Гоф мисохим э гуьрдлеме, —
Гуфди хэрегуш, «игид» бире.
Э гуьрдлеме оморенге,
Хэрегуш гоф вегирденге,
Сифот аслане диренге,
Сер гирд гофе ежирейге.
Аслане у тэгъриф доре,
— Зигъо падшоьгъ, — у гуфдире.
Эз менэхъэф хъэз неоморе,
Аслан фубердени хъире.

ХЪЭРЕКЕТИ БУЪХЪУЪЛУЪ

Кергелуый керггьоре вокурденге,
Комиссгьо оморуйт эй винире,
Тигъэтлуъ гьер куынже фегъм сохде,
Сер гирдуът акте гъул кешире.
Буъхъуълуй сергии, сернуыш бугьо,
Лап хъуършлуъ, гъэгьрелуъ бире, гуфди:
— Инжиге хубут гьемме коргьо,
Оммоки мере рази нисди...
Мисохут инжо кеф, гьелбет, керггьо,
Дешенде оморот рач велегьо.
Э и кор ве энжэгъ е тэхсири,
Несохдет чолеки эн сергии,
Эжеки бу пэхьни буъхъуълуйгьо,
Нетерсуът эз дундугъ зерей керггьо.
Чолеки небире, ме нибошум
Гич рази ве актеш гъул никешуым.
Э и кор комиссгьо мэхьтел мундуът,
Э сифет дуъ-еки денишируът.
«Эйчуъ гереки у чолеки,
Хурекгьой керггьо бул гьисдики,
Угьоре гьич сергиш герек нисди,
Ем ишу гъэдерлуъ, бегьем гьисди».
Ижире фикире угьо сохдуът,
Э сернуыш е гофиш не гуфдируът.
Данандеш нисдге гьич буъхъуълуй,
Сернуыши, гьисд «ихдиёрлуъ».
Нидануът керггьо гьич зигьисде,
Э чолей сергии недарафде,
Эй унжо сергире вохорунде,
Те кейки комиссгьо чумтерс бугьо,
Те буъхъуълуй бугьо сернуыш комиссгьо.

КУМЕКСУЪЗИ

Шефде коргъой эн туълкире
Гъемме бегъем дануьсденге,
Боворини де небире,
Гисне туълки селт мунденге,
Фикир сохд эй хуьшде,
Бурав гуфре э вишейге.
Унжо юре нешинохде,
Белки гъобул мисохутге,
Дегиш сохде пусди юре,
Сиегъ пусди э тен вокурд,
Э вишейге зу расире,
Э пушой ю дуь гуьрг вохурд.
Туълки бирмунд жендек юре,
Гъолинд бугъо дуьм хуьшдере.
Гьердуь гуьрге хъэз оmore,
Э у угъо ошугъ бире.
Эри туълки бешгъэ нисди
Эн комини ю бисдогеш.
Уре гьер вэхд гІэмел гьисди
Эй фурмунде гьердуьшуреш.
Гьердуь гуьрггъош хъэрекетуьт,
Ки дануьсдге зу палунде.
Эри туълки ем офденуьт,
Иловлею вачаруьсде.
Оммо уре е пусдини,
Дуь гуьрг э у гьич нидору.
Гьердуь гуьрггъош фикирлуьни,
Коминишу биё хою.
Э гІэрешу женг офдори,
Э минжилугъ тулки дери.
Дуь-екире бегъем куфдуьт,
Тике-тике пусдеш сохдуьт.

Изму туьлки пусдисуьзи,
Нис дануьсде чуь сохуге.
Эжеш рафдге кумексуьзи,
Шефди юре дануьсденге.

СЕРНОМЕ

СТИХИГЬО

Туь буьзуьрги	3
Унг Аврора	4
Согъбоши, Ватан	6
Кремль	7
Сес туь	8
Дербендме	9
Энжэгъ глов чешмеи	10
Бэхд иму гьечу бири	11
Бесгъуни	13
Мозол хэлгъгьо	15
Эй куьгъне дусд	17
Бошит уёгъ	18
Себэхь	21
Бэхде дорит	22
Хомуш нибу	23
Э десдей зиндегьо	24
Э ён гьоврей мэглуьмсуьзе солдат	25
Биёр васал	26
Гьер тозе сал	27
Буй юш бигьил нисд бошу	29

МЭГНИГЬО

Эри Ленин	31
Гээзизе Догьисту	32
Мера духдер	33
Туь мэГинимени	34
Энжэгъ туьре	34
Суьгъде овлод	35
Мидорум	36
Гъисмет гъисдге	37
Бигьил гуьл дуь муьгъбет	37

БАСНИГЬО

Тэхсири хуруз	39
Дуьзди хуьрсек	40
Тозе пусди эн туьлки	42
Эхир эн шефд	43
БэГвече ве туьлки	44
Сое ве булут	45
Хиёр ве бисдончи	46
Корде ве чонгол	47
Менэхьэф	48
Хьэрекети буьхьуьлуь	49
Кумексуьзи	50

Беньямин Юсиевич Сафранов

МЫ СЧАСТЛИВЫ

На татском языке

Рецензент *Н. Гилядов*

Редактор *Х. Авишалунов*

Художник *Э. Керимов*

Художественный редактор *М. Муслимов*

Технический редактор *С. Рабаданова*

Корректор *А. Семендуев*

ИБ 1355

Сдано в набор 09.01.83. Подписано в печать 25.01.84. Формат $70 \times 90^{1/32}$. Бумага тип. № 2. Гарнитура «Литературная». Печать высокая. Усл. печ. л. 2,04. Уч.-изд. л. 2,2. Тираж 500. Заказ 164. Цена 20 коп.

Дагестанское книжное издательство
Государственного комитета Дагестанской
АССР по делам издательств, полиграфии
и книжной торговли
367025, Махачкала, ул. Маркова, 55.

Типография им. С. М. Кирова
Государственного комитета Дагестанской
АССР по делам издательств, полиграфии
и книжной торговли
367025, Махачкала, ул. Маркова, 51.

20 коп.

Бенъямин Юсевич

Сафанов

МЫ СЧАСТЛИВЫ

На татском языке